

ERVINHALÁLAUTCA

Lázár Ervin emlékére

Írásnak nehezebben még nem rugaszkodtam neki, mint az itt következő emléktöredékeknek. Ez még mindig, csakem négy esztendő múltán is a „nagyon fáj, nem megy” állapota, azonban egy, barátságunkat, egymás iránti szeretetünket az én „tolakodásommal” és Ervin részéről mindössze „udvarias eltűréssé” silányító, baráti kapcsolatunkat megcsúfoló blog átlendített a holtpontra és a hallgatáson. A lehető legpontosabban igyekszem felidézni tehát azokat a pillanatokat, azokat a történeteket, amelyek bennünket több évtizeden keresztül összekötöttek, s amelyek nekem ezen a keserves világon holtig-tartó vigaszt, örömet és oltalmat jelentenek, s talán sokunk drága Barátjának sem evilági léte leglerázandóbb muszáj-perceit, ahogyan az elektronikus acsarkodás sugallta.. Mint nyilván jól tudják, Ervinhalálautcát hiába keresnek Nagybudapest térképén. Az otthonunkkal szomszédos Lónyay utcát nevezem így magamban, 2006 forró júliusa óta, amikor Ervinnek még fél esztendő adatott e földi létből. De kezdjük az elején, amikor nem író találkozott íróval, hanem a hétéves, igaz, sok irodalmáron, írón edzett kislány a pályakezdő, kenyerét vidéki újságíróként kereső tollforgatóval.

A színhely szülővárosom, Pécs, az időpont 1958–1959, azok az évek, amikor Lázár Ervin a Dunántúli Napló, majd az Esti Pécsi Napló munkatársa lett, s novelláit a Jelenkorban publikálta. Ebben az időszakban, s még a hatvanas évek első felében is, magyartanár édesanyám, Nemerey Éva vezette a Pécsi Nevelők Háza országos amatőr fesztiválok is szereplő irodalmi színpadát. Az általa kidolgozott program fontos része volt a tősgyökeres pécsi, vagy éppen ott élő költők-prózaírók bemutatása is. Lovász Pál, Bárdosi Németh János, Pákolitz István és Bertók László nevére emlékszem a műsorra tűzött pécsi poéták közül, a prózaírók névsorából csak két közelebbi barátunk, Kende Sándor (jelentős írói életműve mellett a legjobb magyar könyvkereskedő!) és Lázár Ervin neve maradt meg bennem. Ervinre a számomra mindig nagy örömet jelentő irodalmi est-próbák idejéből emlékszem, mint kedves mosolyú, nyurga ifjúra, aki akkoriban (tudtommal) még nem írt gyerekeknek, de látszott rajta, hogy az emberiség gyerkőcbarát feléből való. E korai pécsi találkozásokat követően hosszú-hosszú évekig nem láttuk egymást, csak jóval később, már mindketten budapesti lakosként kezdtünk össze-összefutni, szerkesztőségekben, kiadóknál és a rádiónál. Barátságunk igazi elmélyülését 1993 nyara hozta el, amikor én tollpróbálgató gyerekeket pesztráltam egy művészeti gyermektáborban. A tábor egyik, itt óvatosságból meg nem nevezett vezetője aztán Ervin és más írók jelenlétében meglehetősen éles hangon leteremtett, hogy az akkor már „egyik leghíresebb magyar ifjúsági író” (ő mondta így, az irodalmi kánont szajkózva, pedig Ervin nem ennyi volt csupán, hanem szavakkal varázsoló férfitündér!) érkezése bejelentését követő szűk órában, negyvenfokos kánikulában nem tudtam Lázár-specialistává képezni a zömében határainkon túlról érkezett, magyar mesekönyveket alig-alig látott gyerekeket. A bántásra pontosan úgy reagáltam, ahogyan mindmáig, még nagymama koromban is: keserves sírásra fakadtam. Lázár Ervin ekkor, a maga dömdödömös jóságával simította el a rosszízű konfliktust. Minden teketória nélkül azt dörmögte a bajusza alatt: „Ne bögj, te gyerek, hülyeség az egész, gyere, ülj az ölembe.” Az eset szemtanúinak pedig odavetette: „Hétéves korában már dajkáltam ezt a lányt, bögött akkor is, mert nagyon álmos volt, most meg bántották.” A helyzet kedves képtelenségén aztán jót nevettem és a hátralévő napokban ennek a mulatságos jelenetnek az emlékével felvértezve türtem „munkáltatóm” további, szívós piszkálódásait. Ez a nyári epizód már abban az időszakban zajlott, amikor a gyerektábortól függetlenül is gyakran össze-összefutottunk, ekkor még nem a mi ferencvárosi korszakunkban, hanem azért, mert munkám – a Reformátusok Lapja – a Kálvin térhez és a Ráday utcához kötött. Röpke, de mindig üdítő beszélgetéseink során egyre inkább láttam Ervinen, hogy nincs jól, bár soha nem panaszkodott, s 2000-ben, ekkor már magam is két éve a rozmarin szívósságával begyökeztetett franzstadtként aggódva vettem észre, hogy jókora kabátjaiban, malaclopószerű lebernyegeiben nem rója a kerület utcáit. Egy idő után aztán, feleségével, Vathy Zsuzsával összetalálkozva tudtam meg, hogy páratlan szívét egy sikeres bypass műtéttel összefoltozták. A műtét után egy idővel, amikor vége

lett lábadozásának, eleinte még csak utcai beszélgetéseink folytatódtak, azután, a kedves invitálások nyomán meg-megjelentem a könyvekkel zsúfolt, hangulatában a miénkhez nagyon hasonló Lónyay utcai rezidencián. Itt azután folytattuk a Pécs-idézéseket, s időről időre egyetemi tanítványaimat, egy belőle szakdolgozatot író naivan lelkes kislányt, sőt, egy Lázár Ervintől doktori disszertációt készítő, majd könyvet publikáló ifjút, Pompor Zoltánt is beajánlottam hozzá. Ezeket a tehetséges fiatalokat – bár váltig hangoztatta, hogy nem tekinti magát „tudományos nyersanyagának” – szívesen és szeretettel fogadta, én meg szívből örültem, hogy megérdemelt „kultuszából” már életében észlelhetett valamicskét. Időnkénti – nem gyakori és végképp nem tola kvó – vizitjeim alkalmával többnyire megajándékoztuk egymást éppen legfrissebb, vagy valamiért különösen érdekes könyveinkkel. Franciaországban élő Kata lányomnak például egy franciára fordított mesegyűjteményét küldte el, így most két ottani lányunokám, Luca és Sára két nyelven ismerkedik szivárványos, összetéveszthetetlen világával. Lelkes Lázár Ervin-olvasó gyerekeim közül András Péter fiam jutott még nagyon közel barátságos holdudvarához: Ervin örömmel és figyelmesen olvasta a mára már csak történészként tollat forgató gyermek meséit és novelláit, sőt, kis idővel az ő halála után ugyanez a csemetém lett az egyik nyertese az Aranytíz Művelődési Központ Lázár Ervin meseíró pályázatának, egy gyerekkori kis opusával. Ezt az írást – bevallom – titokban én küldtem be a pályázatra, amikor a valaha literátor, ma már csak irodalombarát fiúgyermek három hónapig Németországban kutatott. Tudom, az anyai beavatkozás nem volt szerencsés, mégis, úgy éreztem, Ervin talán jót mulat odafönről a baráti-anyai vezércselen.

Teljes erejében és jókedvében utoljára 2006. február másodikán láttam őt, amikor a Prima Primissima Díj egyik, két hónappal későbbi kis utóünnepségét tartottuk otthonukban, óvatos-mértéktartó poharazgatással egybekötve. Ekkor még lendületes, erőteljes betűkkel írta be nekem a Bab Berci egyik példányába ezt az első olvasásra számomra is érthetetlen szöveget: „Petrőczy Évának, példaképemnek, szeretettel, Lázár Ervin”. Elhűlve kérdeztem: „Hogy érted ezt? Ugyan miért lennék én a te példaképed?” A válasz legalább olyan meghökkentő volt, mint a dedikáció: „Nagyon egyszerű. Most hogy itt ez a díj, ez a ló – és fejével a Kincsem-szobor felé intett –, körbenyüzsögnek az emberek, írók és nem írók. De amikor ötvenéves voltam, és korántsem híres, akkor te voltál az első, aki családom mellett felköszöntött a születésnapomon.” Ezen a magyarázaton csak meghatódni lehetett. Aztán jött 2006 szörnyű nyara, a soha nem feledhető július huszonhatodika. Ekkor, végre felszabadulva az egyetemi feladatok alól, áttelefonáltam Ervinnek, azzal, hogy van egy kis ajándékom számára. Didó utolsó üzenete című, akkoriban megjelent verseskötetem volt ez, benne az itt is olvasható Kerekerdei kiáltvány című, neki és Bruckner Szigfridnek ajánlott verssel és Barabás Márton ugyancsak itt látható illusztrációjával. A kagylót ő maga vette fel, de Istenem, milyen gyöngö és elhaló hangon szólalt meg: „Ma érkeztem haza a kórházból, de gyere át, örülni fogok neked!” Félve és rosszat sejtve tettem meg délután a pár lépést a Mátyás utcától a Lónyay (ettől a naptól idegeimben, sejtelmeimben már Ervinhalála) utcáig. A csengetésre ő nyitott ajtót, már ekkor önmaga árnyékként, súlyos műtéte gyógyászati segédeszközén röstelkedve. Ezt aztán könnyedén leszereltem, nagyszámú orvos felmenőimet és segédműtősnői múltamat emlegetve. Így aztán oldódni kezdett, az oroszlanos versnekrajznak nagyon megörült, és alig jártányi erejével leemelt az egyik könyvespolcra egy Csillagmajor példányt, mert előzőleg A grófnő című novelláért, s különösen is annak egyik szereplőjéért, a faluszépe Katunciért lelkesedtem. „No, ha eddig nem volt saját Katuncid, most lesz” – mondta, s komoly erőfeszítéssel lehorgászta a könyvet a magasan fekvő polcra. Ebbe a kötetbe is dedikáció került, de már reszketeg, erőtlen kézírással: „Petrőczy Évának, cserébe a szép oroszlanos versért, sok szeretettel, Lázár Ervin”. Ezek után életében egyetlenegyszer láttam még, másnap, július 27-én, amikor az eredeti terv szerint én lettem volna mellette a babysitter, amíg Zsuzsának valami intéznievalója akadt. A megbeszélte időben be is csöngettem, finom bébiételekkel felszerelve, hát-ha azokból kedve támad enni. Kimerültségében azonban olyan mélyen aludt, hogy egy idő után felhagytam a csöngetéssel, csak a madárlátta ételek szatyrát akasztottam rá a bejárati ajtó kilincsére. Estefelé aztán Zsuzsa telefonált, hogy van egy kedves vendégük, csatlakozzok hozzájuk, férjestül, egy kis fagyaltalozásra. Ervin mindössze öt percig bírta köztünk erővel, aztán ennyit sutogott: „Gyerekek, nagyon fáradt vagyok, le kell feküdnöm!” Ezen a rekkenő nyári estén láttam őt utoljára. Hamarosan folytatódó kórházi kálváriája során is rendszeresen üzentem neki Zsuzsával, időnként tanácskoznunk – a jobbra fordulás csalóka idején – szanatóriumi utókezelésekről és egyéb, reményteljes dolgokról. 2006 novemberében pedig – ugyancsak felesége közvetítésével – engedélyt kértem tőle arra, hogy Az asszony című elbeszélését, ezt a huszadik századi, második világháborús környezetbe

ágyazott gyermek Jézus–Mária történetet közölhessem egy kis bevezető szöveggel a Reformátusok Lapja karácsonyi számában. Az engedélyt még ő adta meg, mire azonban a lap, s benne a novella napvilágot látott, addigra a tiszteletpéldányt már csak özvegyének adhattam át, mint az élet–halál mezsgyéjén megjelent utolsó Lázár Ervin-publikáció ugyancsak fekete karácsonyt megélő szerkesztője.

Temetésére, arra a szokatlanul meleg januári napra, amikor korábban eltávozott drága íróbarátok – Jékely Zoltán, Rab Zsuzsa – után őt is benyelte a farkasréti díszravatalozó farkastorka, nem szeretek gondolni. A 2007 április 30-án megrendezett, Erdei dalnokverseny – Hommage a Lázár Ervin című, a Művészetek Palotájában megrendezett nem emlékestre, hanem sokkal inkább feltámadásra azonban annál inkább. Ott maradéktalanul valósággá vált a Négyszögletű Kerek Erdő néhány profétikus mondata: „Lássuk csak, hol az a Szomorúság! Ott volt mögöttünk. De már oszladozott, foszladozott, sápadozott, halványodott. Eloszlott lassacskán, mint a köd.”

És egyben biztos vagyok: legalábbis ide, a Ferencváros egére – mint egyik legszeretnivalóbb hőse, Babó Titti holtában is örökéletű nagyapja – Lázár Ervin saját kezűleg szögezi fel estéről estére a csillagokat. Köszönjük. Még találkozunk.

